

Kanis & Gunnink

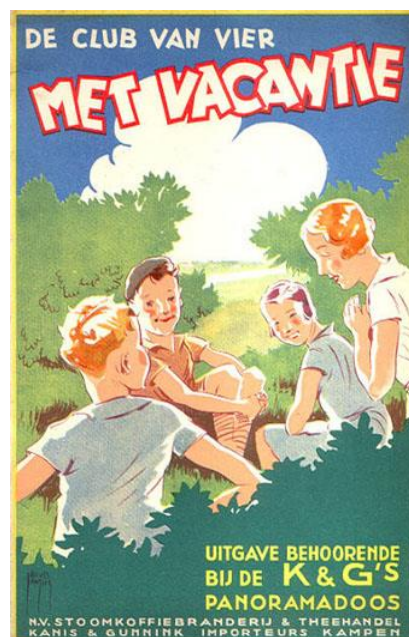
Kanis & Gunnink N.V. Stoomkoffiebranderij en Theehandel in Kampen, opgericht op 1 januari 1885, is een van de weinige oude koffie- en thee-bedrijven rond de Zuiderzee die de Tweede Wereldoorlog overleefden. Het werd echter in de fusiegolf van de zestiger jaren opgeslokt door grote broer Douwe Egberts (1969). Het koffiemark is blijven bestaan tot de dag van vandaag. K&G komt onder de vooroorlogse uitgevers van klassieke albums op de zesde plaats tussen de concurrenten Smith en Tiktak koffie en thee. K&G gaf voor de oorlog zes albums uit, en na de oorlog nog één groot album gevolgd door een reeks van tien kleine albums in de vijftiger en zestiger jaren.

De grote albums

K&G begon al vroeg met reclameplaatjes, met een serie van 40 Duitse vogelplaatjes rond 1908 en de serie van 120 zwartjes Vaderlandsche Geschiedenis in 1911. Rond 1915 volgde de eerste eigen uitgave, 10 series van 12 fraaie gekleurde plaatjes getiteld *Sprookjes van Moeder de Gans*, met een ongebruikelijk in kolommen verdeeld oblong album.

Na de Eerste Wereldoorlog begonnen de meeste bedrijven pas medio twintiger jaren (weer) aan albums. In november 1926, 200 jaar na het verschijnen van het beroemde boek "Gullivers reizen" van Jonathan Swift, bracht K&G een groot, dun ouderwets aandoend album met slechts 48 plaatjes uit getiteld *De wonderlijke verhalen van Gulliver's reizen*.

Na deze twee buitenbeentjes volgde in 1928 het eerste grote "moderne" album, *Het Honderd Dieren Boek*, en in 1930 *Avonturen van Rein de Vos en Zwans de Gans, het tweede Honderd Dieren Boek*. Dat was kennelijk iets te veel geweest voor het relatief kleine bedrijf. Het derde album, *Langs den luchtweg van Amsterdam naar Batavia*, verscheen pas drie jaar later, en het vierde, *Maarten Wouters' Zeereis*, tenslotte vijf jaar later in 1938. Dit zijn alle vier "jeugdromans", die verschillen van de jeugdromans van Kaiser en anderen door het grotere formaat. Alle vier hebben 100 plaatjes.

In het grote gat tussen het derde en vierde album probeerde K&G iets heel anders, namelijk een *Panoramadoos*, een doos met 8 panorama's, opbouwplaten van o.a. Het IJ, Schiphol en Kampen, elk met 12 kartonnen figuurtjes die in het panorama geplaatst konden worden. Daarbij hoorde een geniet boekje met de titel *De club van Vier met vakantie*, dat wat overdreven als "album" aangeduid werd. De illustraties zijn van de bekende illustrator Jacob Jansma.

De oorlog maakte ook voor Kanis & Gunnink weer een einde aan de album-uitgaven. Na de oorlog kwam het bedrijf al in 1949 nog één keer terug met een groot klassiek album, *Oostinjevaarders*, in een bescheidener uitvoering dan de eerste vier en met slechts 80 plaatjes.

De grote albums zijn alle vijf fraaie, klassieke albums, gebonden met linnen rug en beplakt voor- en achterplat, en met vulstrips. De plaatjes zijn geschilderd en elk album heeft een meegeleverde grote titelplaat.

De K&G albums onderscheiden zich echter sterk van de klassieke albums van de andere grote albumuitgevers als Verkade, Hille, Bussink en Kaiser. De grote natuur- en zwervtochtenalbums van de andere bedrijven zijn allemaal in kwarto-formaat, de provinciealbums en jeugdalbums in romanformaat. De albums van Kanis & Gunnink, die een mengsel zijn van natuur-, zwerv- en jeugdalbums zijn echter van het tussenliggende formaat A4. Bovendien is de kwaliteit van het papier veel beter. Het meest opvallend aan de vier vooroorlogse albums is echter, naast de kleurige voorplaat, de bijzondere decoraties van de pagina's, wat zonder meer uniek genoemd mag worden. Hiervan zijn voorbeelden afgedrukt bij de beschrijving van de albums. Deze bijzondere uitvoering is deels te danken aan grafisch kunstenaar Eelco Leegstra, en deels aan de eigenzinnige drukker De IJssel in Zwolle die in de twintiger en dertiger jaren een grote variëteit van albums gemaakt heeft voor verschillende bedrijven. Alleen voor het derde jeugdalbum, *Langs den Luchtweg van Amsterdam naar Batavia*, is om onbekende redenen uitgeweken naar drukkerij Flach in Sneek, die geen andere albums gemaakt heeft, maar wel in 1928 het gedenkboek voor het 175 jarig bestaan van concurrent en latere eigenaar Douwe Egberts.

De fraai uitgevoerde boeken konden gekocht worden voor het luttele bedrag van 30 of 35 cent. Maar ze werden ook gratis toegezonden, zonder de winkeliers ermee te belasten, tegen inzending van 50 of 60 plaatjes voor het betreffende album. In de crisistijd moest de prijs verhoogd worden naar f 0,75.

De plaatjes in de vijf vooroorlogse albums zijn van stijf dik karton en ze zijn opmerkelijk klein en smal, 39 x 75 mm. Ze werden verpakt bij de koffie en thee. In tegenstelling tot de grote albumuitgevers onder de koek- en beschuit-fabrikanten deed K&G niet aan ruilen. Een bijzondere, unieke geste was echter, dat na enige tijd een bekendmaking gedaan werd dat nog ontbrekende plaatjes gratis en franco aangevraagd konden worden bij het bedrijf.

Het naoorlogse grote album *Oostinjevaarders*, dat uitkwam toen er nog sprake was van schaarste, is van binnen veel bescheidener uitgevoerd. De fraaie bladversieringen zijn vervangen door eenvoudige pentekeningen en het papier is van "krantenkwaliteit". De plaatjes zijn veel groter (65 x 84 mm) en minder dik. De prijs werd aanzienlijk verhoogd, naar f 2,- of 100 plaatjes. Er werden geen ontbrekende plaatjes meer verstrekt, maar er kon achteraf wel geruild worden.

Vóór de start met de fraaie albums deed K&G in de twintiger jaren verwoede pogingen de markt te veroveren met serviesgoed, te verkrijgen op "punten" net als bij Douwe Egberts, van Nelle en Droste.

De nadagen

De meeste bedrijven die na de oorlog nog met een reprise van een groot klassiek album kwamen stopten er daarna direct mee omdat dergelijke reclame-uitgaven in de nieuwe tijd te kostbaar werden. Het koffie-, thee- en tabakbedrijf Niemeijer kwam in 1949 nog met een tweede album. Alleen de grote broer en latere stiefvader Douwe Egberts begon juist na de oorlog aan een serie grote albums en ging daar als enige mee door tot 1965.

K&G sloeg een nieuwe richting in en begon direct in 1950 met een serie kleine "moderne" geniete albums. Daar verschenen er tot 1965 in het totaal 10 van, eerst 6 natuurboekjes met slappe kaft, daarna nog 4 topografische minialbums met stijve kaft. Zie verder de inleiding na de behandeling van de grote albums.

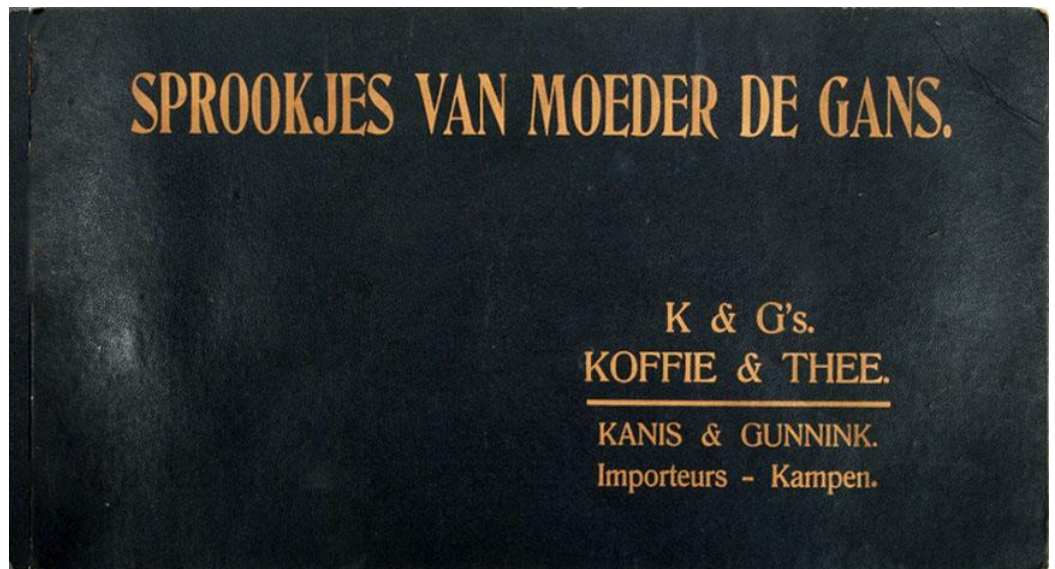

KANG01
**Sprookjes van
 Moeder de Gans**

*Sprookjes van Moeder
 de Gans.*

*Kanis & Gunnink Im-
 porteurs – Kampen,
 (circa 1915)*

20 bladen met 120
 chromo's in 10 series
 van 12 om op te
 plakken.

Kenmerken

Ingebonden smal oblong boekje van 35 x 19 cm, in de rug geniet en overtrokken met een dunne kartonnen kaft bekleed met zwart gekleurd papier. Er zijn twee versies van de omslag, met een fijne leerachtige structuur op de kaft of een grove structuur, en met de tekstopdruk in een verschillend lettertype.

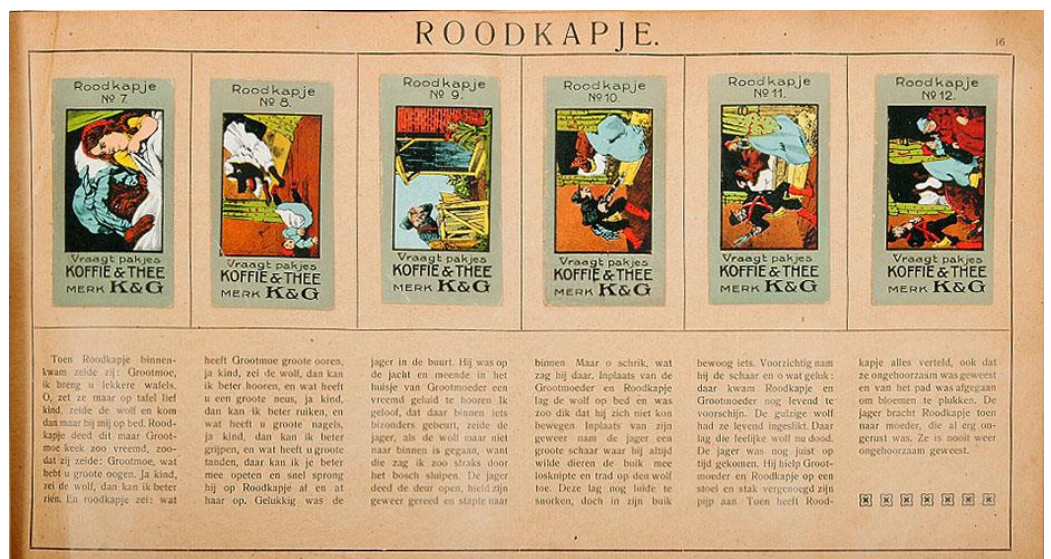

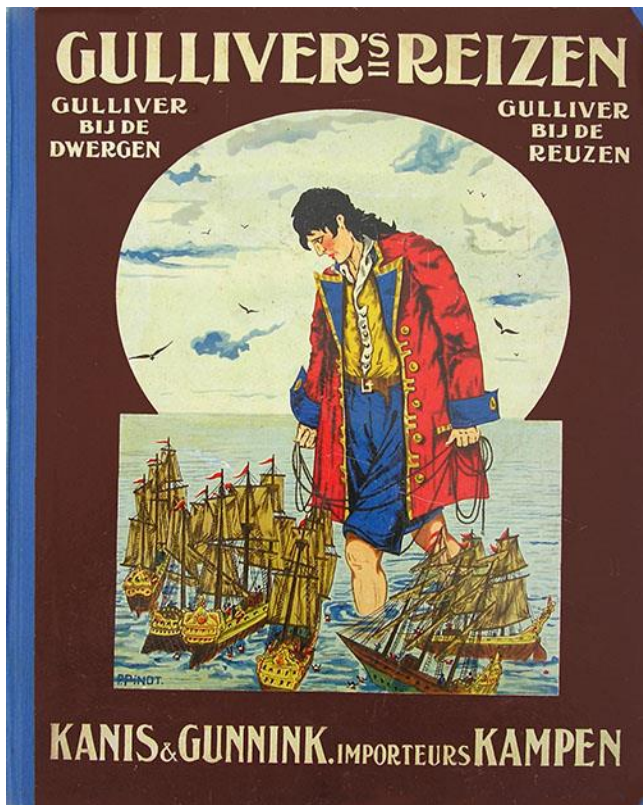
De 20 bladen zijn op de voorzijde genummerd. Verder staat op de voorzijde een dun kader met 6 inplakvakjes bovenaan en de tekst van het sprookje in 6 kolommen gezet eronder. Op de achterkant van elk blad is een klein reclamefiguurtje gedrukt. Elk sprookje bestaat uit 12 chromo's en beslaat dus 2 bladen. De titel is bovenaan de bladen gedrukt.

De plaatjes van dik geribbeld karton aan de voorkant met papier beplakt, zijn iets kleiner dan het in die tijd gebruikelijke automatenformaat, namelijk 40 x 75 mm, en hebben een groene achtergrond. De afbeeldingen zijn vrij simpel getekende en ingekleurde litho's. De plaatjes van elk sprookje zijn genummerd van 1 – 12, en de titel en het nummer zijn boven de afbeelding op de voorkant van het plaatje gedrukt. De afbeeldingen zijn staand zoals het plaatje hiernaast of liggend zoals bij Roodkapje op de hieronder afgebeelde pagina.

De 10 sprookjes zijn:

1. Asschepoester
2. Hans en Grietje
3. Tafeltje dekt u
4. Doornroosje
5. Domme Hans
6. Sneeuwwitje
7. Klein duimpje
8. Roodkapje
9. De gelaarsde kat
10. Blauwbaard

KANG02

Gulliver's reizen

De wonderlijke verhalen van Gulliver's reizen. Gulliver bij de dwergen. Gulliver bij de reuzen. Stoomkoffiebranderij & Theehandel Kanis & Gunnink Kampen. (1926)

24 genummerde tekstpagina's afgewisseld met 8 dikke bladen om plaatjes op te plakken, 6 per blad.

Prijs: 25 cent

Kenmerken

Groot kwartoalbum (25 x 31,2 cm) met blauwe of rode linnen rug en kafhoekjes. De achterkant heeft een vreemde rood-zwart gewolkte print. 24 tekstpagina's vanaf de titelpagina. Het boek bestaat uit twee gebonden katernen, die met blad 15/16 aan elkaar geplakt zijn.

De tekst is gezet in twee kolommen in een vrij kleine letter. Het album bevat twee verhalen, die beginnen met een grote koptekening. Het eerste verhaal wordt voorafgegaan door een tekening van een pak koffie en afgesloten met een tekening "Gezicht in de koffiebranderij". Het tweede verhaal wordt voorafgegaan door een tekening van een pak thee. Op elke andere tekstpagina staat een smalle koptekening die betrekking heeft op de productie, bereiding en consumptie van koffie en thee. Deze tekeningen en de voorplaat van matige artistieke kwaliteit

zijn van de hand van Pierre Pinot, van wie weinig meer bekend is dan dat hij een Fransman was.

De 8 dikke grijze plaatjesbladen bevatten alleen aan de voorkant plaatjes. Op de achterkant staat steeds een kleine reclametekening van K&G getekend door Daan de Vries. De plaatjes van matige artistieke kwaliteit zijn vrij klein en smal (40 x 75 mm), gedrukt op bijzonder stijf, dik karton zoals de oudere plaatjes van Oldenkott, met zwarte omkadering en een witte rand. Er zijn staande en liggende afbeeldingen, maar alle plaatjes zijn staand geplaatst.

De plaatjes van een onbekende artiest zijn gesigneerd S.S. en zijn in de linkerbovenhoek genummerd van 1 – 48. Op de achterzijde staat een bijbehorende verhaaltekst afgedrukt, die niet overeenkomt met het veel langere fragment in het album.

Inhoud

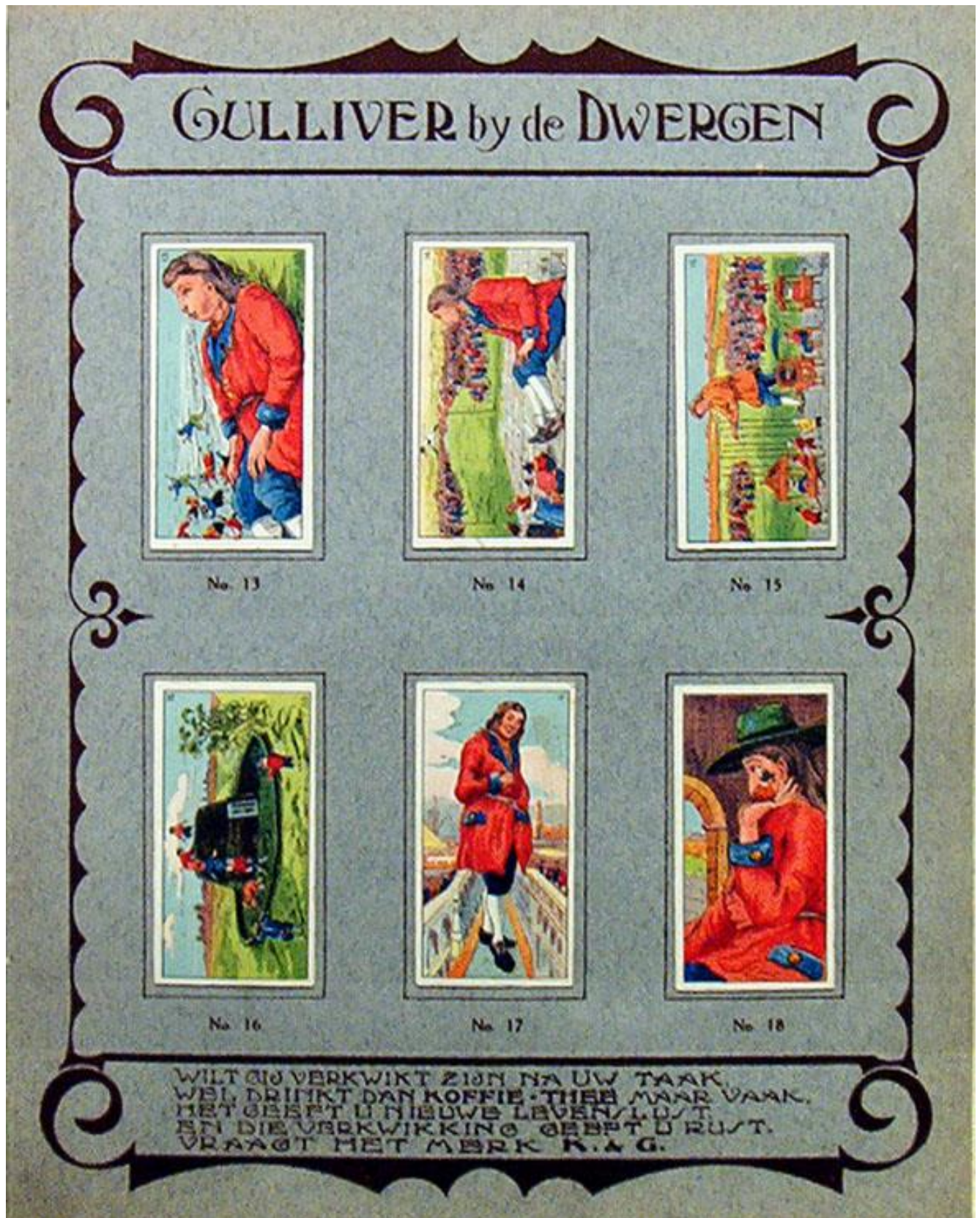
Dit album bevat de twee bekendste van de vier verhalen uit het maatschappijkritische boek Gulliver's travels (1726) van de Ierse dominee en schrijver Jonathan Swift, dat in Engeland 178 jaar lang niet uitgegeven mocht worden. Dit zijn "Gulliver bij de dwergen" en "Gulliver bij de reuzen". Bij beide horen 24 plaatjes; de titel van het betreffende verhaal staat boven elke plaatjespagina. Beide verhalen zijn door de onbekende auteur beknopt maar op een getrouwe manier verteld. Door de grote pagina's en de kleine letter die gebruikt is, is de tekst van slechts 9 pagina's per verhaal toch tamelijk omvangrijk.

In de hoofdstad van het land was een groote tempel van ongeveer drie Meter hoog. Die tempel werd mij aangewezen als verblijfplaats. Daar de deur maar een Meter hoog was, kan men zich voorstellen hoe diep ik mij moest bukken om mijn woning binnen te kunnen gaan. De tempel was prachtig versierd met kostbaar marmarsteen.

Aan mijn enkel werden een honderdtal kettingen vastgemaakt, opdat ik niet zou kunnen wegloopen en was ik dus wel gedwongen in de onmiddellijke nabijheid van mijn woning te blijven.

Twee dagen bracht ik zoo in mijn gevangenschap door, toen mij door een heraut of publieke omroeper werd bekend gemaakt, dat ik de groote eer zou genieten een bezoek te ontvangen van den koning met diens gevolg

WILT GIJ VERKWIKT ZIJN NA UW TAAK,
WEL DRINKT DAN KOFFIE – THEE MAAR VAAK,
HET GEEFT U NIEUWE LEVENSLUST,
EN DIE VERKWIKKING GEEFT U RUST.

KANG03

Het Honderd Dieren Boek, een reis om de wereld

Het Honderd Dieren Boek. Door G.J. Visscher. N.V. Stoomkoffiebranderij & Theehandel Kanis & Gunnink Kampen. (oktober 1928)

60 pagina's vanaf het titelblad met 100 geschilderde kleurenplaatjes om in te plakken op plaatjespagina's.
Prijs: 35 cent

Kenmerken

Dit eerste van de vijf prachtige, grote albums van K&G kan gezien worden als een vingeroefening voor de volgende; het wijkt er in opmaak duidelijk van af.

De algemene kenmerken van deze reeks albums zijn behandeld in de inleiding over K&G. Halffinnen album van circa A4 formaat met lichtbruine rug zonder titelopdruk. Op de achterzijde staat een opmerkelijk K&G logo in de stijl van de nieuwe zakelijkheid, dat sterk verschilt van het nostalgische logo zoals hiervoor afgebeeld.

Anders dan bij de vier volgende albums is er nog geen titelplaat, maar in plaats daarvan een paginagrote advertentie, en de tekstpagina's hebben nog geen bladversiering. De aparte pagina's voor de plaatjes hebben wel alle een opmerkelijke decoratie, waarin de plaatjes opgenomen zijn. Er zijn daarbij afwisselend drie verschillende dessins.

N.B. Er is een eenvoudiger druk met een kleine oplage, zonder de versiering van het titelblad en pagina 5 en van de plaatjespagina's, gezet in een iets grotere letter waardoor die 1 pagina meer telt, en een rode tint op de omslag.

De plaatjes zijn vrij klein en smal (39 x 75 mm), gedrukt op bijzonder stijf, dik karton zoals de oudere plaatjes van Oldenkott, met zwarte omlijning en witte rand. Net als bij het volgende Honderd Dierenboek zijn het allemaal afbeeldingen van dieren. Opmerkelijk in dit album is dat alle plaatjes een moiré- of rasterpatroon hebben.

Er is in dit album een typische beginnersfout gemaakt, die in veel eerstelingen voorkomt: de plaatjes 33 en 92 zijn verkeerd georiënteerd, dat wil zeggen een horizontaal plaatje in een verticaal kader of andersom.

De plaatjes van een onbekende artiest zijn genummerd van 1 – 100 en zijn alle ongesigneerd.

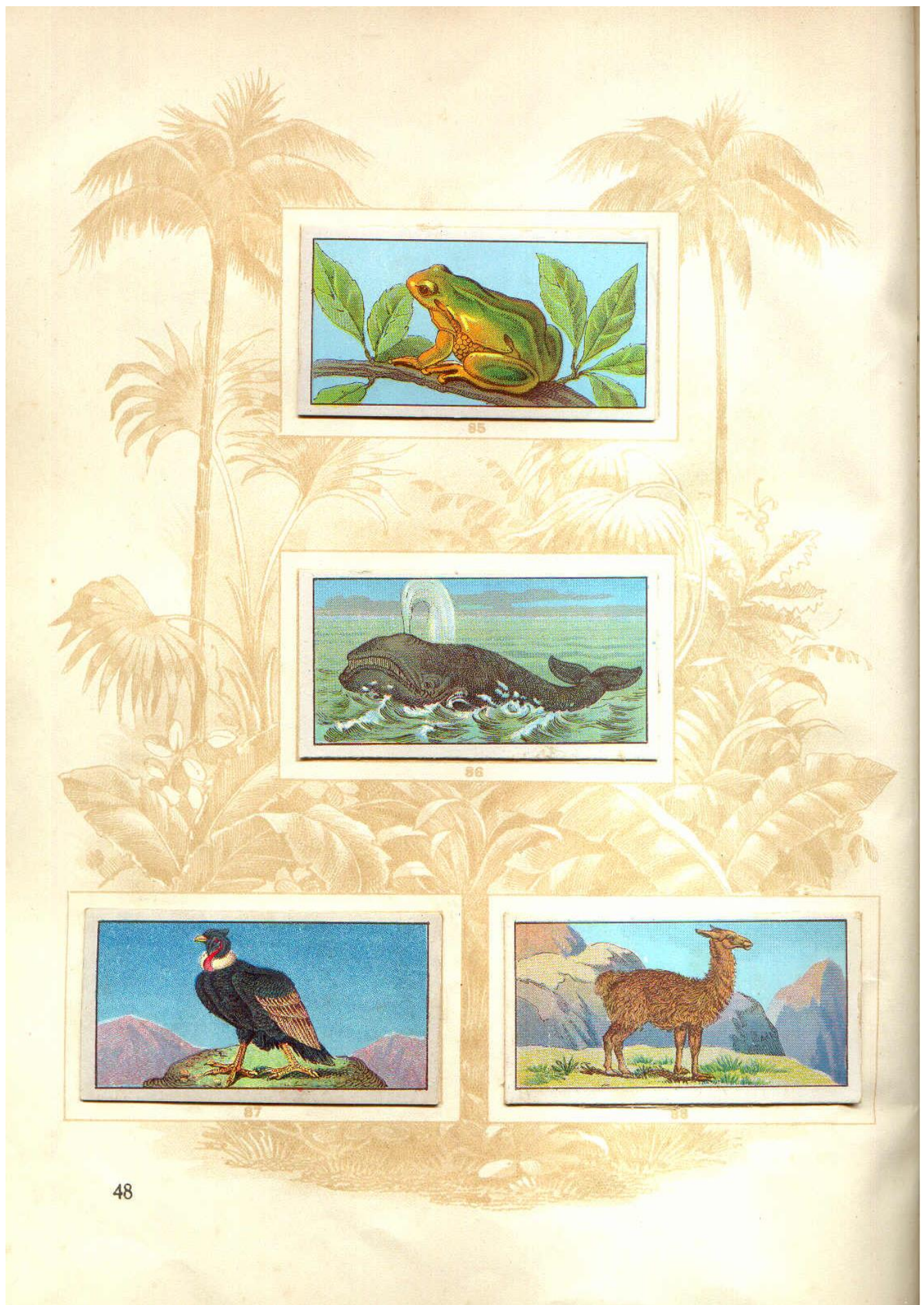
Inhoud

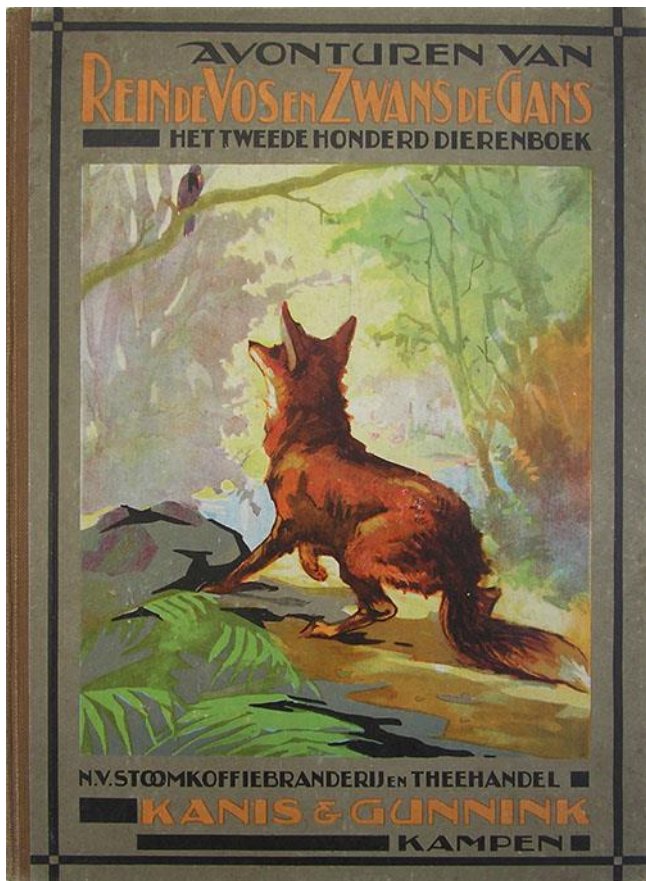
Dit verhaal, dat bedoeld is om 100 dierenplaatjes te presenteren, is geschreven in de vorm van een geromantiseerd reisverhaal. De jongen Willem, die graag honderd dieren in het wild zou willen zien in plaats van alleen in de diergaarde Artis, mag met zijn vader die koffie- en theeplantages wil bezoeken, mee op een reis dwars door Afrika en dan verder via de Oost de wereld rond. Een dier dat we nu in Holland overal tegenkomen, is hem dan nog onbekend als hij er in "Voor-Indië" mee geconfronteerd wordt: de pauw – "schreeuwers" die men daar in alle bosschen vindt. Ze beleven onderweg veel plezier aan alle dieren, waarbij alle plaatjes aan bod komen. Echte avonturen beleven ze niet, maar ze zien wel veel koffie en thee, wat ruim de gelegenheid biedt om reclame te maken voor K&G.

„Kunt u me ook zeggen, wat die letters K & G beteekenen ?” vraagt Willem bij terugkeer in Amsterdam als test aan een bootwerker.

„Kom, kom jongeheer !” zei de man. „Ik dacht, dat iedereen dat wel wist, of maakt u een beetje malligheid ? K. & G. is immers het handelsmerk van KANIS & GUNNINK, de bekende importeurs van koffie en thee te Kampen. Kijk ! Daar aan 't eind van den steiger ligt juist een boot voor die firma in lading. Vanavond gaat ze de Zuiderzee op en morgenochtend vroeg komt ze in Kampen aan.”

„Dank u wel !” zei Willem.

KANG04

Avonturen van Rein de Vos en Zwans de Gans. Het tweede Honderd Dierenboek

Avonturen van Rein de Vos en Zwans de Gans. Het tweede Honderd Dierenboek. Door H. Pilon. N.V. Stoomkoffiebranderij en Theehandel Kanis & Gunnink – Kampen. Plaatjes en bandversiering van E.C. Leegstra. 1930.

64 pagina's vanaf het eerste titelblad, plus een pagina met gekleurde plaat naast pagina 32. 100 kleine plaatjes om in te plakken op de tekstpagina's. 1 paginagrote plaat bij hoofdstuk I ingeplakt meegeleverd.

Prijs: 30 cent of 50 plaatjes.

Kenmerken

De algemene kenmerken van deze reeks albums zijn behandeld in de inleiding over K&G. Halflinnen album van circa A4 formaat met bruine linnen rug zonder opdruk, beplakt voor- en achterplat en dubbelgevouwen opvulstrips. Op de achterzijde staat een zeer opmerkelijk modern K&G logo. De pagina's zijn op een bijzondere wijze gedecoreerd met een in oranje gedrukt bladkader in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid.

N.B. Er is een bijdruk met een kleine oplage waarin de bladkaders in zwart met de tekst meegedrukt zijn.

Een opmerkelijke bijzonderheid van dit album is een pagina waarop een gekleurde afbeelding is gedrukt; zie de afbeelding hiernaast. Dit is uniek in de klassieke albums, en kon alleen gerealiseerd worden dank zij de betere kwaliteit papier van de K&G albums.

De plaatjes zijn vrij klein en smal (39 x 75 mm), gedrukt op bijzonder stijf, dik karton zoals de oudere plaatjes van Oldenkott, met blauwe omlijning en witte rand. Net als bij het Honderd Dierenboek zijn het allemaal afbeeldingen van dieren. Alleen de meegeleverde titelplaat en de ingedrukte kleurenplaat stellen gebeurtenissen uit het verhaal voor. Op pagina 21 staat een zetfout; onder het plaatje van de spreeuw staat 34, dat moet 24 zijn.

De plaatjes zijn genummerd van 1 – 100 en zijn alle ongesigneerd.

Inhoud

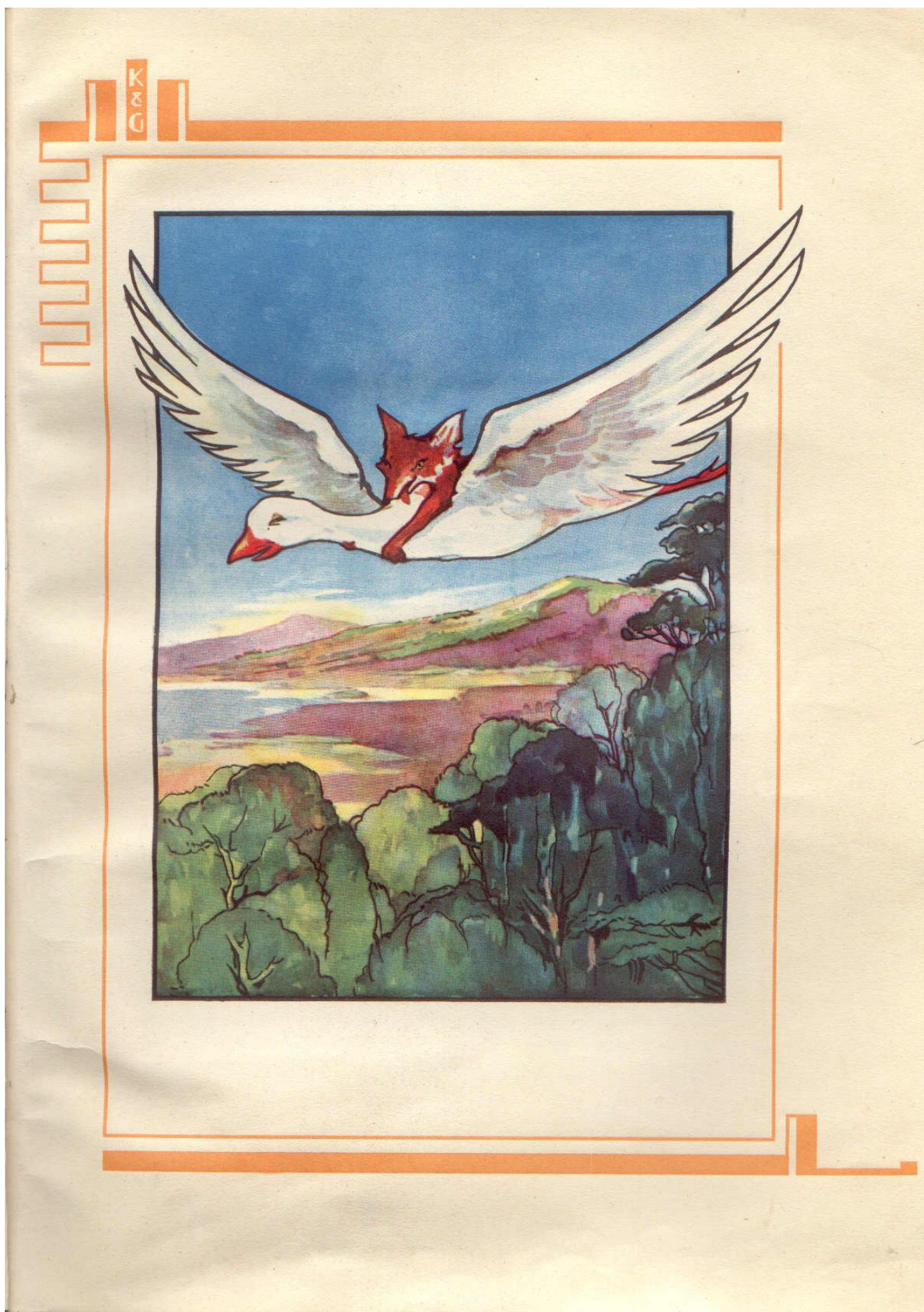
Dit boek verschilt inhoudelijk sterk van het eerste Honderd Dierenboek. Het gaat wel over dieren, maar het is geschreven in de vorm van een dierenfabel voor de jeugd. Alle 100 afgebeelde dieren worden in het verhaal genoemd, met een verwijzing naar het betreffende plaatje.

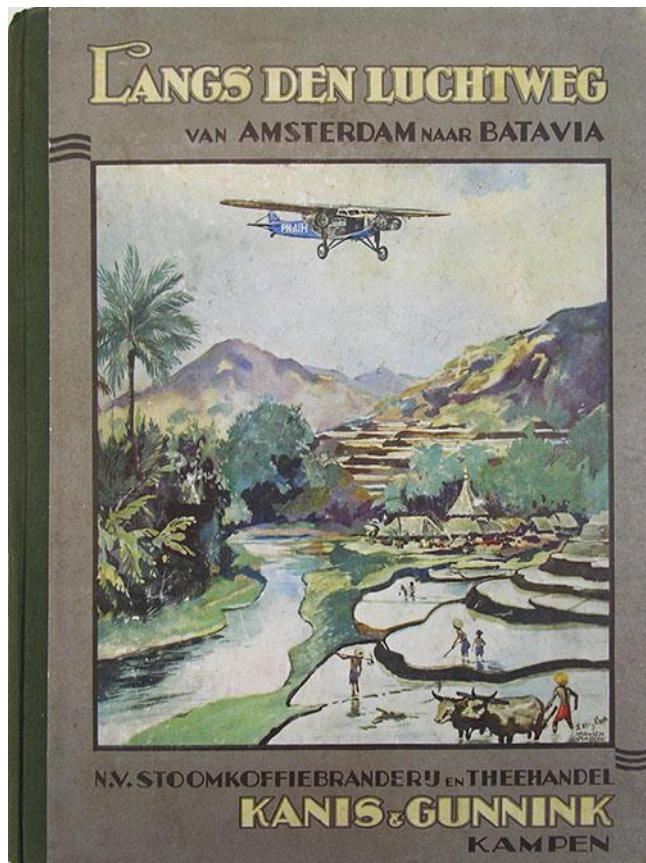
Het verhaal is opgedeeld in tien hoofdstukjes met een titel. Merkwaardig is dat aan het begin van het tweede hoofdstuk nog reclame wordt gemaakt voor "de lekkere Kanis & Gunnink's koffie, die 't hele huis met z'n krachtige geuren doortrok".

In het eerste hoofdstuk wordt de vos opgejaagd door honden en hij ontsnapt door op een gans te springen die er vliegend vandoor gaat met zijn zware last. Als in het tweede hoofdstuk de gans op een sloot landt en de vos dreigt te verdrinken gaan ze in overleg en sluiten vriendschap. Rein is getuige van een vergadering van de dieren, die zich fors beklagen over het wangedrag van de mensen die het verdienen uitgeroeid te worden. Maar de vrijgeleide die aan alle deelnemers aan de vergadering beloofd is, wordt met voeten getreden als de eetlust van een aantal dieren het wint van de goede voornemens. "En de mens is tot heden niet uitgeroeid"

Rein en Zwans gaan samen op reis naar verre landen waar ze meer eten hopen te vinden. Ze komen helemaal tot aan de poolcirkel en ontmoeten vele diersoorten. In hoofdstuk 9 zijn ze teruggekeerd in Nederland en strijken ze neer in de Veluwe, waar de slechte reputatie van Rein de vos snel bekend wordt en het tot Zwans de gans doordringt dat Rein onbetrouwbaar is. In het laatste hoofdstuk neemt Zwans wraak door Rein naar een plek te brengen waar hij geen kwaad meer kan doen en niet meer kan ontsnappen, in Artis, "waar de voornamen heeren K&G's thee drinken".

KANG05

Langs den luchtweg van Amsterdam naar Batavia

Langs den luchtweg van Amsterdam naar Batavia. Door Bob van den Boom. Plaatjes en bandversiering naar teekeningen van E.M. Ten Harmsen van der Beek. N.V. Stoom-koffiebranderij en Theehandel Kanis en Gunnink – Kampen. Augustus 1933.

64 pagina's vanaf het eerste titelblad inclusief een pagina woordenlijstje achterin. Geen inhoudsopgave en register. 100 kleine plaatjes om in te plakken op de tekstpagina's. 1 paginagrote plaat bij hoofdstuk I ingeplakt meegeleverd.

Met een los formulier "WENKEN VOOR HET OPPLAKKEN ONZER PLAATJES" (13,2 x 19 cm) met getekende illustratie van de voorkant van het album, zie hieronder.

Prijs: f 0,75 of 50 plaatjes.

Kenmerken

De algemene kenmerken van deze reeks albums zijn behandeld in de inleiding hiervoor. Hallinnen album van circa A4 formaat met groene rug met titelopdruk en beplakt voor- en achterplat. Zowel voorin als achterin is een routekaart van de luchtweg afgedrukt.

Het album heeft een aantal opvallende bijzonderheden. De rugtitel is op de Duitse wijze gezet, dat wil zeggen van beneden naar boven, terwijl in Nederland van boven naar beneden gebruikelijk is. De pagina's zijn op een bijzondere wijze gedecoreerd met een bladkader in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid. De plaatjes zijn vrij klein en smal (39 x 75 mm); uitbeeldingen van taferelen uit het verhaal zijn daardoor wat "afgeknepen". De plaatjes zijn gedrukt op bijzonder stijf, dik karton zoals de oudere plaatjes van Oldenkott. De plaatjes hebben een zwarte omlijning en witte rand.

De plaatjes genummerd van 1 – 100 zijn ongesigneerd.

Inhoud

Dit boek is een "jeugdroman", zoals de jeugdalboms van Haust en Kaiser, maar het verhaal staat ver af van de sterke avonturen van Kieviet en Van Wermeskerken. Het is een meer "burgerlijk" reisverhaal, gericht op middelbare scholieren.

De scholier Aart, wiens ouders op Java verblijven, heeft problemen met aardrijkskunde, waar hij zich weinig voor inspanst. Tijdens een zeiltochtje met zijn oom krijgt hij te horen dat hij een vliegtocht naar zijn ouders in Indië mag maken, een tocht in "tien reuzen sprongen de halve wereld over". Er wordt flink reclame gemaakt voor "dien reuzen-lui van de KLM" en voor Fokker. Belgrado, Athene, Cairo, Bagdad, Jodhpur, Calcutta en Rangoon worden bezocht, een levende aardrijkskundeles. De avonturen blijven daarbij beperkt tot site-seeing en een weggelopen hondje.

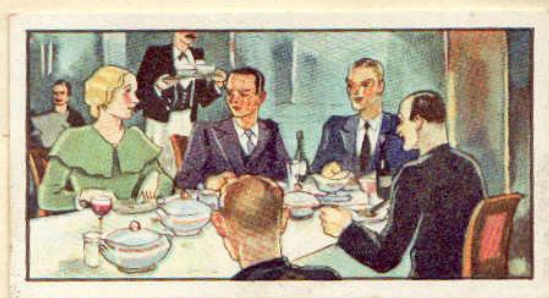

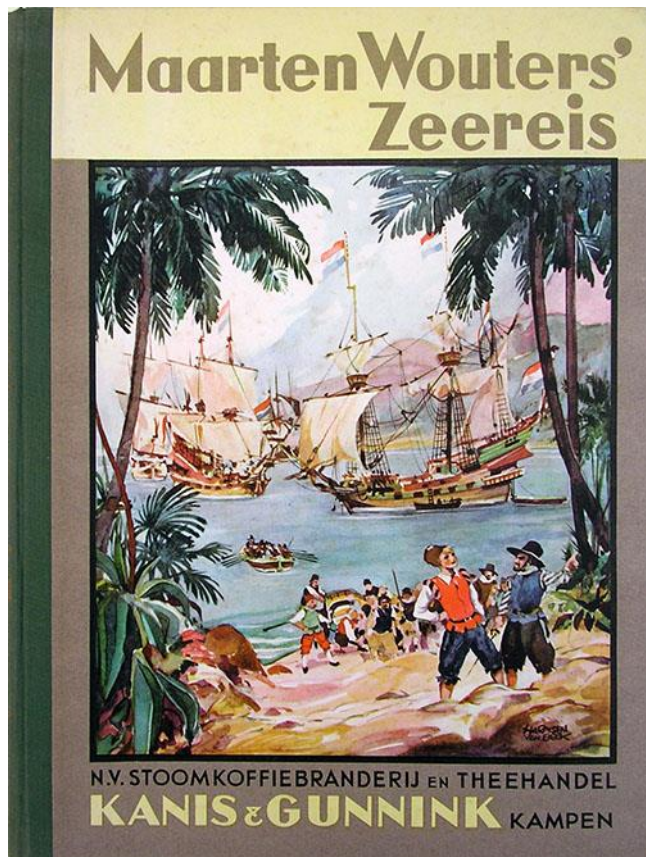
35. Lunch serveeren

36. Bruid met hondje

37. Het diner in Belgrado

KANG06

Maarten Wouters' zeereis

Maarten Wouter's zeereis. De avonturen van een Hollandschen jongen tijdens de eerste tocht der Nederlanders naar Indië onder leiding van Cornelis de Houtman. Door Hans de la Rive Box. N.V. Stoomkoffiebranderij en theehandel Kanis & Gunnink – Kampen. Plaatjes en bandversiering van E.M. ten Harmsen van der Beek. 1 januari 1938.

64 pagina's vanaf het eerste titelblad. Eén ingeplakte titelplaat meegeleverd. 100 kleine plaatjes om in te plakken in de tekst.

Met "Wenken voor het opplakken" met afbeelding van het album in zwart-wit en een vouwblad met reclame.

Prijs: f 0,75 of 50 plaatjes.

Kenmerken

De algemene kenmerken van deze reeks albums zijn behandeld in de inleiding. Halffinnen album van circa A4 formaat, groene rug met titelopdruk en beplakt voor- en achterplat. Voorin en achterin is een routekaart van de zeereis van Cornelis de Houtman naar Indië afgedrukt.

Bij dit album is de rugtitel in de normale richting gezet. De pagina's zijn weer op een bijzondere wijze gedecoreerd met een bladkader in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid.

De plaatjes zijn vrij klein en smal (40 x 75 mm); uit-

beeldingen van taferelen uit het verhaal zijn daardoor wat "afgeknepen". De plaatjes zijn gedrukt op bijzonder stijf, dik karton zoals de oudere plaatjes van Oldenkott. De afbeeldingen hebben een zwarte omlijning.

De plaatjes zijn genummerd van 1 – 100 en zijn ongesigneerd.

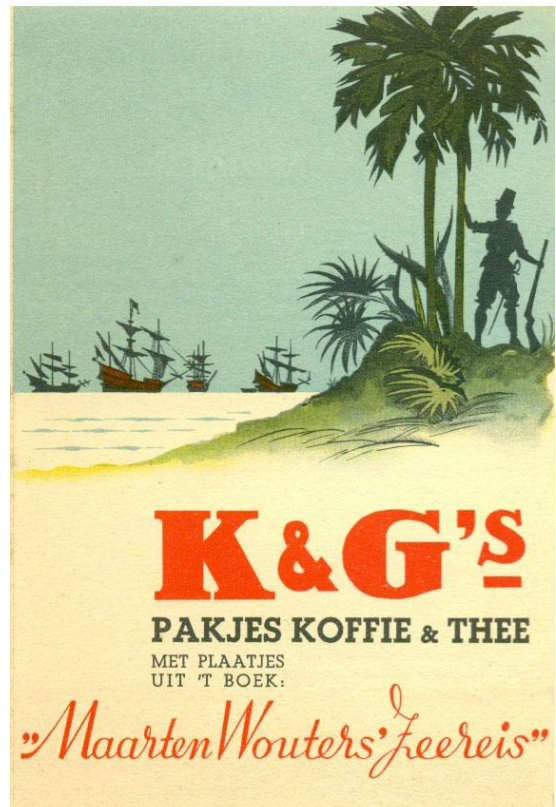
Inhoud

Ook dit boek is een "jeugdroman", maar meer een avonturenroman met een historische achtergrond. Het vertelt het verhaal van de 'eerste schipvaart' naar Indië die de gebroeders De Houtman in 1595-1597 ondernamen met een kleine vloot van vier vaartuigen. De zestienjarige Maarten Wouters maakt deze reis mee als scheepsjongen samen met zijn oom Barend die onderweg het leven laat. In het verhaal wordt her en der geciteerd uit het bewaard gebleven scheepsjournaal.

..... ende wij hebben onse koers geeset ost nordost, want bij die
kap gat sulken fellen
water dat het onsprekeelijk is, ende het is almeest sturrem ende
onweer

Er wordt uitvoerig bericht over de vijandelijkheden in Indië die werden veroorzaakt door de Portugezen, die geen concurrentie duldden. (Niet vermeld wordt dat de moeilijkheden mede veroorzaakt werden door Cornelis de Houtman zelf, die een ruw en bekrompen man was en zeer ontactisch in de omgang zowel met de bemanning als met de inheemse bevolking. Bij zijn volgende reis naar Atjeh gedroeg hij zich weer zo slecht dat hij op 11 september 1599 op last van de sultan van Atjeh werd vermoord.)

Ook in het laatste grote album van Hille, *Neerlands vlag aan vreemde kust* (1955), wordt over deze reis verhaald, door de historicus Moerman die zich daarbij baseert op eigen onderzoek van de oude scheepsjournalen.

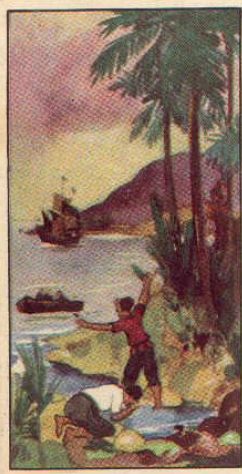

voeren, ontdekten ze geen rivier, welke die kostbare lafenis zou kunnen verschaffen.

Den 13den September ratelden wederom de ankerkettingen en de reede, waar de vier vaartuigen bij elkaar kwamen te liggen, zou spoedig een gevreesde naam krijgen en ... behouden. Na overleg werden allereerst vijf van de ergste zieken aan land gebracht. Maarten hielp met het opzetten van een tent, waarin men de mannen zoo goed mogelijk een ligplaats gaf. Doch hoe ze ook zochten, er was geen druppel water te vinden; van vruchten of andere levensmiddelen was evenmin sprake. Aangezien de zieken eerder slechter dan beter werden, bracht men het vijftal weer aan boord.

Vijf vreeselijke dagen bleven de schepen daar geankerd. Toen stierf

40. Zoet water gevonden.

Jan Dingnums, de schipper van de „Hollandia”. De ontsteltenis was groot en het stoffelijk overschot van den bekwamen Hollander werd een dag later aan land gebracht en begraven. Die plek is berucht geworden als het „Hollandsche Kerkhof” ...

Cornelis de Houtman was er echter de man niet naar om den moed te laten zakken! Hij gaf bevel, dat het kleinste schip, de „Pinas”, naar water moest gaan zoeken. Het vaartuig werd zeilklaar gemaakt en vertrok, nageoogd door mannen met vermoeide gezichten en starende oogen.

Den 1sten October kwam het scheepje weer in zicht en de vreugde steeg ten top, toen bekend werd, dat de opvarenden een rivier met zoet water hadden gevonden en ... een zware os van de inlanders hadden geruild voor een ... ijzeren lepel. (Die os sou in Hollant wel hondert gulden

geegonden hebben!).

Uitgelaten van blijdschap en met nieuwe hoop beziel, werden de ankers opnieuw gelicht en de rivier opgezocht. Het was den 12den October, toen de eerste sloep vol zieken aan land werd gebracht. Onmiddellijk achter het strand was een bosch, waarin een voorloopige schuilplaats werd gemaakt.

41. De zieken werden aan land gebracht.

KANG07

Oostinjevaarders

Oostinjevaarders. De verbinding tussen Nederland en Indonesië in de loop der eeuwen. Door D.M. Huizinga. Stoomkoffiebranderij en theehandel Kanis & Gunnink Kampen. Plaatjes, tekeningen en bandversiering van E.M. ten Harmsen van der Beek. September 1949.

60 pagina's vanaf het eerste titelblad. Eén ingeplakte titelplaat meegeleverd. 80 kleine plaatjes om in te plakken in de tekst.

Prijs: f 2,- of 100 plaatjes.

Kenmerken

De algemene kenmerken zijn behandeld in de inleiding bij K&G: halflinnen album van circa A4 formaat (21,5 x 29 cm) met donkergroene rug met titelopdruk en beplakt voor- en achterplat. Voorin en achterin is een routekaart van de zeereis van Bontekoe en van de moderne stoomvaart en luchtvaart naar Indië afgedrukt. Verder is voorin een dubbel blad geplakt met binnenin een halve wereldkaart uit 1739.

Voor het binnenwerk is een soort veredeld krantenpapier gebruikt, dat sterk bruin verkleurt maar gelukkig weinig verzuringsvlekjes vertoont. Anders dan bij de eerste vier albums zijn de pagina's niet gedecoreerd met een bladkader. De pentekening in de bovenhoek is gebleven. Daarnaast zijn nog 6 grote pentekeningen opgenomen.

Het album is na een inleiding van 1 pagina opgedeeld in 3 hoofdstukken, Zeilvaart, Scheepvaart en Luchtvaart, die elk beginnen met een titelpagina met bijbehorend vignet dat verder als versiering boven elke pagina is gebruikt. De plaatjes zijn groter dan in de voorgaande albums (65 x 84 mm) en minder dik.

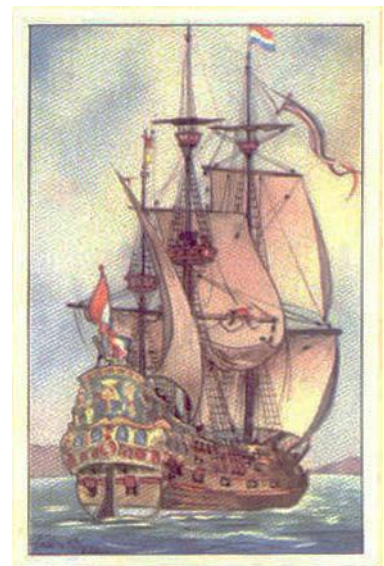
De plaatjes zijn genummerd van 1 – 80 en zijn deels gesigineerd.

Inhoud

Dit is geen "avonturenboek" zoals de voorgaande. In Maarten Wouter's Zeereis werd het verhaal verteld van de eerste vaart naar Indië die de gebroeders De Houtman in 1595-1597 ondernamen. Het eerste deel van dit boek "Zeilvaart" vertelt het bekende verhaal van de Indiëreis van Bontekoe in 1618, die bijna noodlottig eindigde.

De volgende delen zijn meer documentair. In "Scheepvaart" wordt behandeld hoe vanaf midden 19^e eeuw met stoomschepen geregelde vaarten naar Indië onderhouden worden. Allerlei wetenswaardigheden als brand aan boord, zwembad en sportdek, en winkelen aan boord worden daarbij niet vergeten. "Niets is heerlijker dan een zeereis naar Indië", aldus Huizinga in 1948, als Indië voor Nederland nagenoeg verloren is. In het derde en laatste deel "Luchtvaart", wordt de geschiedenis verteld van de KLM vluchten naar Indië. De Melbourne-race, de Pelikaan en de Uiver, en zelfs de Egyptische piramiden, die we al in "De wereld van boven" van Douwe Egberts (1933-1935) zijn tegengekomen, passeren weer de revue, met kleurenplaatjes als aardige toevoeging. Geëindigd wordt met de hervatting van de Indiëvluchten na de oorlog.

"De weg van Nederland naar Indië. Hoevelen zijn hem in de loop der eeuwen niet gegaan? Op zeilschepen, die er maanden over deden, op de grote mailstomers, in jagende vliegtuigen, in oorlog en vrede! Steeds weer zoekend de weg, die meer dan enige andere heeft bijgedragen tot de vestiging van Nederlands roem. Oostinjevaarders waren er altijd en zullen er altijd blijven. Het rood-wit-blauw zal blijven wapperen langs de Indië-route"

30. Oostinje-vaarder midden 17^e eeuw

In 1956 onderbrak K&G "de bekende serie vogelplaatjes" om mee te doen aan het eerste albumpje van het Verbond voor Veilig Verkeer. K&G bracht de plaatjes en het albumpje uit met een eigen opdruk op de achterkant.

De naoorlogse kleine albums

Eerste serie, waarschijnlijk 1951 – 1957

Na het laatste grote album in 1949 sloeg K&G een nieuwe richting in met een serie kleine natuuralbums. Dit zijn eenvoudige gekartonneerde boekjes van circa A5 formaat. Er kwam nagenoeg elk jaar een nieuw deeltje uit:

- Kromme snavels, scherpe klauwen, 1951.
- Al in die groene wei, 1952.
- Dieren als Toeristen, 1953.
- Lief en Leed der Zoogdieren, 1954.
- Gevleugelde Muzikanten, 1955.
- Vogelglorie van Plas en Moeras, 1957.

In geen van de boekjes is een jaartal vermeld. Deze jaartallen en die hierna zijn ontleend aan het Bedrijfshistorisch Centrum van Sara Lee / Douwe Egberts.

De boekjes zijn alle zes geschreven door de bioloog Rinke Tolman, die al vanaf 1940 had meegewerkt aan een serie natuurboekjes "Wat leeft en groeit; de wereld van dieren en planten" bij uitgeverij het Spectrum.

Het aantal plaatjes volgde de lijn van de opgaande conjunctuur van herlevend Nederland, van 29 in het eerste deeltje, naar 32 in de volgende twee en 48 in de volgende drie; het aantal pagina's loopt daarbij op van 16 tot 24. De plaatjes zijn afwisselend getekend door Rien Goris en de bekende vogelschilder Rein Stuurman, die aan vele reclame-uitgaven gewerkt heeft voor o.a. Sluis en Taminau en het fraaie tweede vogelalbum van Het Klaverblad (1952).

Bij het uitkomen van een boekje werd een folder verspreid waarop een plaatje was afgebeeld dat uitgeknipt kon worden. Tot twee weken na het verschijnen van de folder werd het boekje gratis verstrekt bij een pak koffie of thee.

Tweede serie, 1959 – 1965

In 1959 werd vervolgd met een serie topografische minialbums, eveneens geschreven door Rinke Tolman. Opmerkelijk is dat deze boekjes, die ongeveer hetzelfde formaat hebben als de vorige zes, zijn uitgevoerd met stijve kaft met linnen rug, waarin de dunne inhoud is geniet, zoals bij een aantal dunne albums van voor de oorlog.

Daar verschenen er vier van, om de twee jaar een:

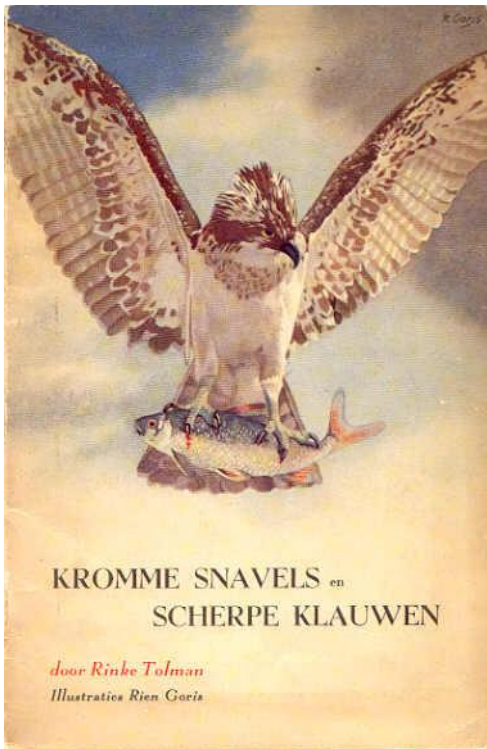
- Luister van Zuid Friesland, 1959.
- Schoon en Nijver Zuid Groningen, 1961.
- Veluwe, Vakantieland, 1963.
- 't Allernieuwste Land (Flevoland), 1965.

De eerste twee zijn weer geïllustreerd door Rein Stuurman, de laatste twee door een nieuweling, Jaap Veenendaal. Alle vier deze boekjes hebben 52 plaatjes.

Deze boekjes kostten net als de eerste reeks 50 cent of 50 waardepunten. Daarmee ging K&G formeel in de fout. De Wet Beperking Cadeaustelsel verbood vanaf 1 september 1956 het cadeau geven van niet-product-gerelateerde artikelen, dus ook op spaarzegels.

In de hevige concurrentiestrijd wordt ook K&G gedwongen nieuwe richtingen in te slaan. In 1956 wordt oploskoffie op de markt gebracht. Het logo dat de achterzijde van elk album siert in diverse variaties, wordt aangevuld met de naam "Mokagé", die aardig rijmt op de traditionele koffie en thee.

KANG08

Kromme snavels, scherpe klauwen

Door Rinke Tolman, illustraties Rien Goris.

Gekartonneerd, 13,7 x 20,8 cm, 16 pagina's. (1951)

29 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's. De staande plaatjes zijn met vieren op een pagina geplaatst, de liggende met drieën onder elkaar. Met 5 x 4 en 3 x 3 plaatjes werd het merkwaardige aantal van 29 plaatjes bereikt.

Het boekje bevat 8 pagina's plaatjes en 8 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een uil, geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Alle plaatjes zijn afbeeldingen van vogels met uitzondering van een plaatje van "spuwballen" en een plaatje van een legsel. Ze zijn alle gesigineerd R.G. Onder elk plaatje is een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt.

Het boekje behandelt roofvogels, waaronder ook een enkele uitheemse zoals de sneeuwuil. Veldbioloog Tolman beschrijft op een zeer leesbare, gepopulariseerde wijze het voorkomen en de rol van de roofvogels in de natuur, en breekt daarbij een lans voor "het biologisch evenwicht", dat pas decennia later volop in de belangstelling zal komen.

KANG09

Al in die groene wei

Door Rinke Tolman, illustraties Rein Stuurman.

Gekartonneerd, 13,7 x 20,8 cm, 16 pagina's. (1952)

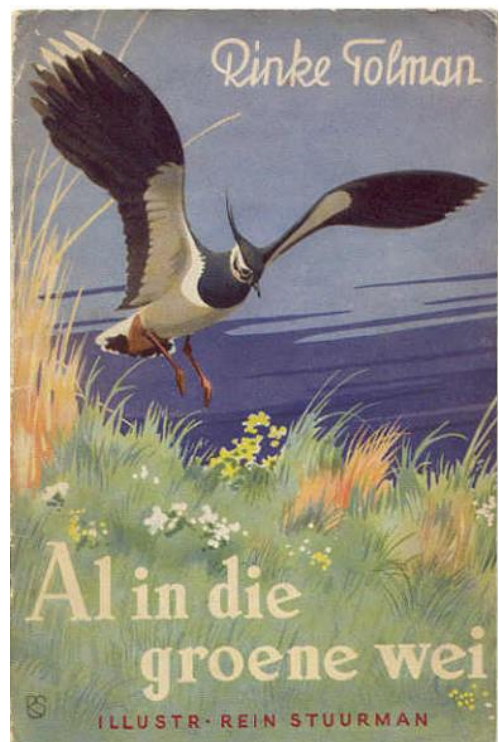
32 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's. Het bedrijf had kennelijk behoefte aan een groter aantal plaatjes. Ook de liggende plaatjes zijn nu met vieren (dwars) op een pagina geplaatst, zodat de acht plaatjespagina's 32 plaatjes konden bevatten.

Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Het boekje bevat 8 pagina's plaatjes en 8 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een weide-impressie, doorloopt zonder hoofdstukkenindeling.

Voor Rein Stuurman kan dit boekje gezien worden als een vinger-oefening voor het grote Vogelalbum 2 van Het Klaverblad, dat in hetzelfde jaar is uitgebracht. Alle plaatjes zijn afbeeldingen van vogels met uitzondering van twee plaatjes van een legsel. Ze zijn alle gesigineerd met de karakteristieke aaneen gevoegde RS. Onder elk plaatje is een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt.

Het boekje behandelt de in Nederland inheemse weidevogels en weidebezoekers, en rovers zoals de ekster, de kraai en de torenvalk. Tolman begint met maar liefst twee pagina's over de Kievit en Kievitseieren, gevolgd door de grutto (met een verwijzing naar "de beroemde natuurbeschrijver" Thijssen), de tureluur, en in steeds korter bestek de scholekster, kempshaan en watersnip. Na deze zes worden 24 andere nog slechts terloops genoemd, behalve de zwaluwen die een halve pagina krijgen, met de belofte dat deze in andere albums geleidelijk aan de beurt zullen komen.

KANG10

Dieren als Toeristen

Door Rinke Tolman, illustraties Rien Goris.
Gekartonneerd, 13,8 x 21 cm, 16 pagina's. (1953)

Prijs: 50 cent of 50 waardepunten

32 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's, op dezelfde wijze geplaatst als bij het vorige boekje. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Ook dit boekje bevat 8 pagina's plaatjes en 8 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van vliegende meeuwen, geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling.

De plaatjes in dit boekje tonen meerdere diersoorten; naast 20 vogels vinden we een vleermuis, 6 vlindersoorten en 5 soorten vissen. Ze zijn alle gesignd R.G. Onder elk plaatje is een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt.

De meeste aandacht in dit boekje gaat uit naar de trekvogels. Pas in de laatste twee pagina's wordt vermeld dat ook andere dieren, zoogdieren, insecten, spinnen, vissen enz. trekken, sommige over kleine afstanden, zoals vleermuizen, sommige over enorme afstanden,

zoals de paling die van de geboortegronden in de diepte van de Sargasso-zee naar de Europese wateren trekken, en de monarchvlinder die helemaal de oceaan oversteekt.

KANG11

Lief en leed der Zoogdieren

Door Rinke Tolman, illustraties Rien Goris.
Gekartonneerd, 13,8 x 21 cm, 24 pagina's. (1954)
Prijs: 50 cent

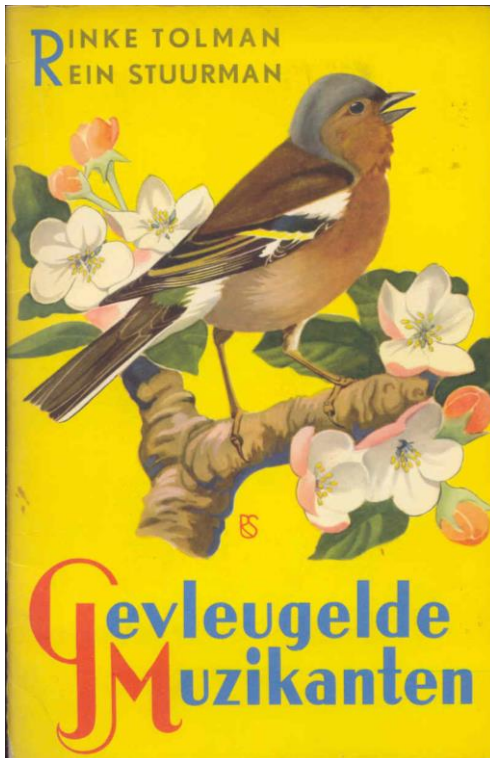
48 geschilderde plaatjes om in te plakken op aparte pagina's, op dezelfde wijze geplaatst als bij de vorige boekjes. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt. Bij de eerste oplage is vergeten op de omslag de namen van Tolman en Goris te vermelden. Deze zijn op de vervolgdruk toegevoegd.

Met dit vierde boekje in deze reeks wordt zowel het aantal plaatjes als het aantal pagina's met 50% uitgebreid. De verdeling tekst – plaatjespagina's blijft fiftyfifty, dus 12 pagina's plaatjes en 12 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een wild zwijn in het bos, geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling.

De plaatjes in dit boekje tonen vele soorten zoogdieren, waaronder ook enkele zeedieren, de zeehond, potvis, bruinvis en dolfijn, en een plaatje van een vleermuizenoren en van hazenprenten in de sneeuw. Ze zijn alle gesignd R.G. Onder elk plaatje is weer een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt.

De eerste vijf tekstpagina's vestigen de aandacht op de door de mens bedreigde landroofdieren, zoals vos en das. Dan volgen twee pagina's over zeezoogdieren en twee over de evenhoevigen – everzwijn, reeën en herten – die onze heidenen en bossen bewonen, en tenslotte drie pagina's over vele soorten insecteneters en knaagdieren, zoals mol, muis en eekhoorn en tenslotte de haas, waarbij niet onvermeld blijft dat deze een "kostelijk wildbraad" levert.

KANG12

Gevleugelde Muzikanten

Door Rinke Tolman, illustraties Rein Stuurman.
Gekartonneerd, 13,8 x 21 cm, 24 pagina's. (1955)
Prijs: 50 cent of gratis voor 50 plaatjes

48 geschilderde plaatjes om in te plakken op aparte pagina's, op dezelfde wijze geplaatst als bij de vorige boekjes. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

De verdeling in dit boekje is afwijkend. De eerste 36 plaatjes zijn allemaal staand, 3 op een pagina, waardoor het aantal plaatjes-pagina's 15 is, en slechts 9 pagina's tekst. De tekst loopt weer na de titel, die is versierd met een pentekening van een vogel, geheel door zonder hoofdstukkenindeling.

Elk plaatje in dit boekje toont één vogel, en het zijn typisch Stuurman plaatjes, alle gesigeneerd op de bekende wijze. Onder elk plaatje is weer een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt.

Zoals de titel doet vermoeden gaat dit boekje voor een groot deel over de vogelzang, maar er wordt ook veel informatie gegeven over het uiterlijk en het leven van de verschillende zangvogels.

Aardig in het tijdsbeeld – de naoorlogse woningnood en zelfs tot medio vijftiger jaren gedwongen inwoning – is de volgende passage:

De koolmees houdt er soms de gewoonte op na in brievenbussen te nestelen. Dit komt, doordat er bij de mezen woningnood bestaat. Deze vloeit hieruit voort, dat bosbezitters (.....) stelselmatig de voze, bouwvallige bomen, die voor hen geen waarde hebben, maar wel voor de mezen, opruimen.

KA&G13

Vogelglorie van Plas en Moeras

Door Rinke Tolman, illustraties Rein Stuurman.
Gekartonneerd, 13,8 x 20,8 cm, 24 pagina's. (1957)
Prijs: 50 cent of 50 waardepunten

48 geschilderde plaatjes om in te plakken op aparte pagina's, op dezelfde wijze geplaatst als bij de vorige boekjes. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Dit zesde en laatste boekje in de reeks bevat weer 12 pagina's plaatjes en 12 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van twee wilde eenden aan de rand van een plas, doorloopt zonder hoofdstukkenindeling.

Alle plaatjes zijn afbeeldingen van vogels. Ze zijn alle gesigeneerd met de karakteristieke aaneen gevoegde RS. Onder elk plaatje is een klein blokje tekst met bijzonderheden afgedrukt

Tolman begint met te vertellen dat ondanks de toenemende bevolking, die steeds meer mensen noopt te emigreren, Nederland nog steeds een van de vogelrijkste staten in West-Europa is. Na een korte inleiding worden 48 water- en moerasvogels behandeld, zonder de plaatjes te volgen, waarbij indelingen in soorten worden gemaakt. Er wordt veel verteld over het onderscheid en over specifiek gedrag.

Wilde zwaan. Deze bereikt ons vooral tijdens felle vorst.

KANG14

De Luister van Zuid-Friesland

Geniet in stijve kaft met linnen rug 13,7 x 21,3 cm, 32 pagina's, geen titelblad. Tekst Rinke Tolman, illustraties Rein Stuurman. (1959)

52 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's, afwisselend met 3 of 4 op een pagina. Op de binnenzijde van de achterkaft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

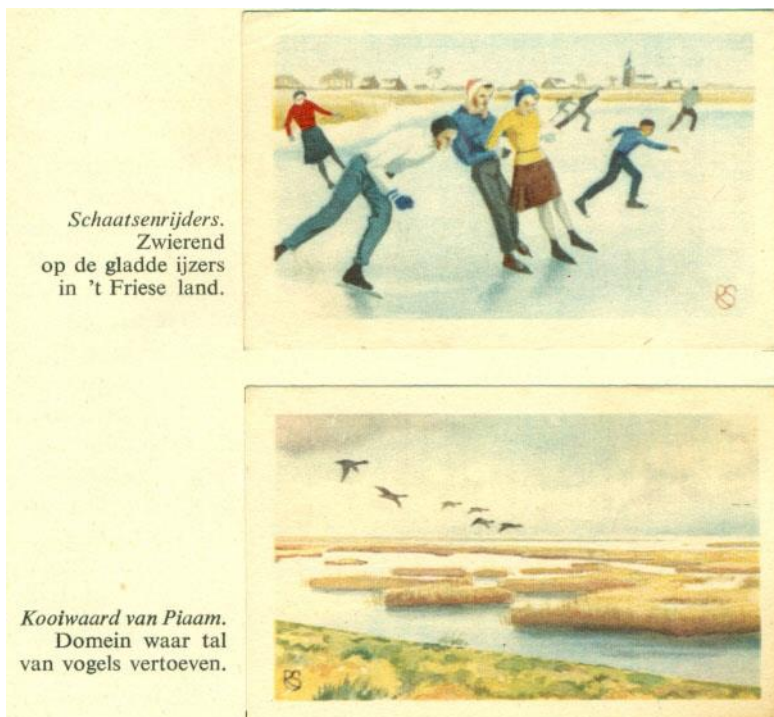
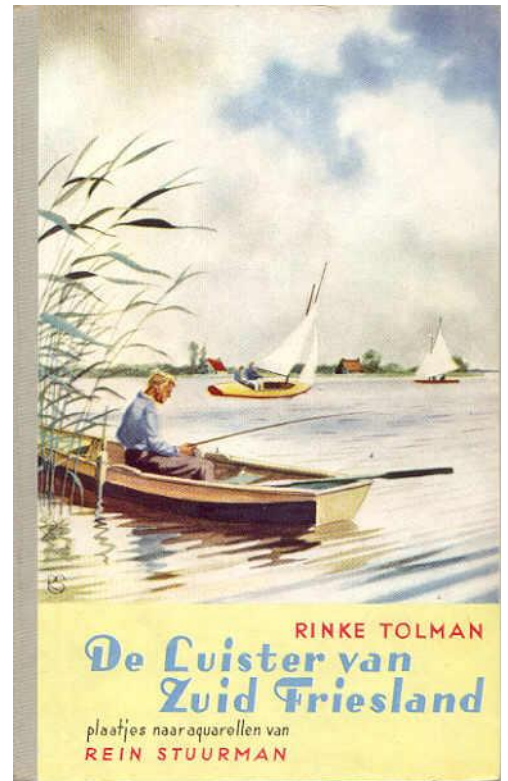
Prijs: De laatste vier boekjes met stijve kaft en nog iets omvangrijker zijn merkwaardigerwijs gelijk in prijs gebleven aan de voorgaande reeks: 50 cent of 50 waardepunten.

Beschrijving

De albumkenner die dit boekje voor de eerste maal te zien krijgt, valt direct het kaftontwerp op, dat sterke overeenkomsten vertoont met enkele andere albums uit deze tijd, met name twee albums van Hille: *Stille pracht in het Tropische Aquarium* uit hetzelfde jaar als dit boekje, eveneens geïllustreerd door Stuurman, en het grote album *Neerlands vlag aan vreemde kust* van het jaar daarvoor, waarschijnlijk beide vormgegeven door K. Löb. Op de volgende deeltjes, waaraan Stuurman niet meer meewerkt wordt hiervan steeds meer afgeweken.

En niet alleen het kaftontwerp, maar ook de titel roept herinneringen op. Rinke Tolman valt hier terug op een dik boek met de titel *De luister van het land*, dat hij in de dertiger jaren samenstelde voor HAKA met bijdragen van een groot aantal natuurkenners. Mogelijk is het zijn bedoeling geweest om door te gaan met "De luister van Zuid Groningen" et cetera, maar de titels van de volgende boekjes werden uiteindelijk minder "luisterrijk".

Het boekje bevat 16 pagina's plaatjes en 16 pagina's tekst die na de titel, die is versierd met een pentekening van een eend te water, wederom geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling, maar nu wel met een duidelijke indeling in paragraafjes zonder kop. De plaatjes zijn afbeeldingen van diverse planten, dieren en landschappen, en enkele artefacten. Onder elk plaatje is een regel tekst met de naam en enkele bijzonderheden afgedrukt. Alle plaatjes zijn gesigneerd met de kenmerkende signatuur van Stuurman.

Tolman beschrijft in dit boekje uitvoerig de bijzondere natuur van Zuid-Friesland en de diverse biotopen daarin, en de daarin voorkomende flora en fauna, met de nodige historische achtergronden. De rol van Natuurmonumenten en It Fryske Gea wordt meermalen genoemd. (It Fryske Gea bracht in 1979 het zeer gezochte Verkade-album Friesland opnieuw uit, met een voorwoord in het Fries.)

De gevierde dieren-, en vooral vogelschilder, Rein Stuurman laat in dit boekje zien dat hij ook een aardig landschapje kan schilderen, maar het blijft tamelijk vlak. Als daar ook nog menselijke figuren bijkomen wordt het wel zeer schetsmatig.

KANG15

Schoon en Nijver Zuid-Groningen

Geniet in stijve kft met linnen rug 13,8 x 21,2 cm, 32 pagina's, geen titelblad. Tekst Rinke Tolman, illustraties Jaap Veenendaal. (1961)

52 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's, afwisselend met 3 of 4 op een pagina. Op de binnenzijde van de achterkft is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Prijs 50 cent of 50 waardepunten.

Beschrijving

De voorplaat van dit boekje lijkt op het eerste oog een foto, maar het is een schilderij, hetzelfde beeld als van plaatje 33, maar gedetailleerder. Hier zien we al direct het verschil tussen Veenendaal en zijn voorganger Stuurman; Veenendaal is onmiskenbaar veel "nauwkeuriger" in het schilderen van gebouwen, landschappen, schepen et cetera. De dierenplaatjes daarentegen blijven ver achter bij die van Rein Stuurman.

Het boekje bevat weer 16 pagina's plaatjes en 16 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een landschapje met molen, geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling, maar met een duidelijke indeling in paragraafjes zonder kop.

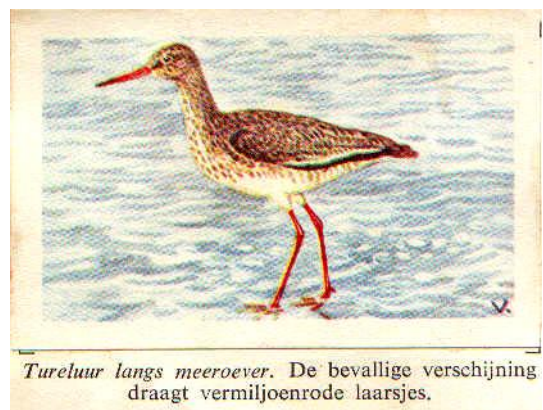
Dit boekje is veel meer geografisch en historisch van aard dan het voorgaande. Tolman beschrijft uitvoerig de hoogveengebieden en de landbouw en de nijverheid, afgewisseld met stukjes over de flora en fauna. Ook de Groningse gevarieerde boerderijtypen komen aan bod.

Aansluitend op de meer gevarieerder inhoud zijn de onderwerpen van de plaatjes ook gevarieerder, landschappen, schepen, boerderijen, fabrieken, dorpsgezichten, dieren en planten. Het is aannemelijk dat Stuurman niet meer aan dit en de volgende boekjes meewerkte, omdat er nog maar weinig dieren en veel meer andere onderwerpen in voorkomen. Aan de samenwerking met Tolman heeft het waarschijnlijk niet gelegen; begin zestiger jaren maken Tolman en Stuurman nog samen drie kleine vogelalbums voor Rizla+.

Veenendaal, die verder in de albumwereld onbekend is, signeert zijn plaatjes eenvoudig met V. (niet op alle plaatjes zichtbaar)

De landbouw toch strekt zich nog tot allerlei andere veldgewassen uit. En hieraan is het te danken, dat ook tal van andere fabrieken verrezen, waarvoor de bouwboeren de grondstoffen leverden. Zo wordt er in bedoelde fabrieken kartonnagemateriaal, strokarton en stocellulose vervaardigd. Aan deze tak van nijverheid zijn vooral de namen Oude en Nieuwe Pekela, Wildervank, Veendam en Hoogezand-Sappermeer verbonden. Bovendien bevinden zich in beide laatstgenoemde plaatsen verscheidene scheepswerven, waarvan het aantal het dozijn overschrijdt. Heel wat schepen van uiteenlopende makelij worden daar gebouwd en natuurlijk maken daar ook de beroemd geworden Groningse kustvaarders deel van uit.

Een mooi sterk verhaal van Frans Naerebout over die Groningse kustvaarders vinden we in het Hooimeijer album *Zwervers der Zee*. (zie bij Hooimeijer)

KANG16

Veluwe, Vakantieland

Door Rinke Tolman, tekeningen van Jaap Veenendaal. Geniet in stijve kافت met linnen rug 13,8 x 21,2 cm, 32 pagina's, geen titelblad. (1963)

52 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's, afwisselend met 3 of 4 op een pagina. Op de binnenzijde van de achterkافت is een alfabetische lijst van de plaatjes afgedrukt.

Prijs: 50 cent of 50 waardepunten.

Beschrijving

Het boekje bevat weer 16 pagina's plaatjes en 16 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een wat moeilijk te definiëren beest op een boomtak, doorloopt zonder hoofdstukken-indeling, maar met duidelijke indeling in paragraafjes zonder kop. De voorplaat van dit boekje beeldt Tolman uit, met zijn vrouw Kätke wandelend door de Hoge Veluwe. De tekening is gemaakt met als voorbeeld een foto verschenen in het tijdschrift "De Wandelaar", waarvan hij een aantal jaren redacteur was.

In dit boekje gaat Veenendaal nog sterker schetsmatig te werk als in het voorgaande, vooral bij de gebouwen, en soms ook bij de dierenplaatjes.

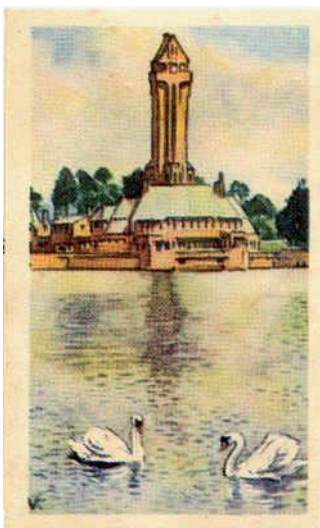

Dit boekje is nog sterker geografisch en historisch van aard dan de voorgaande. Uit de schat aan details die Tolman geeft over het landschap, de dorpen en stadjes en historische tekens, zoals het gedenkteken van „het vrouwtje van Putten”, is goed merkbaar dat hij het gebied te voet doorkruiste, zoals zijn illustere voorganger Ko Thijssse placht te doen.

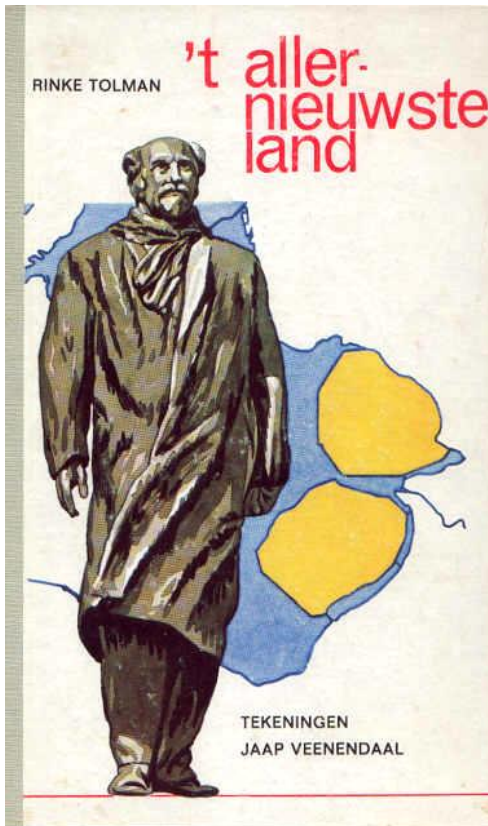
Niet minder loont het de moeite om langs het laatste beekgedeelte (van de Hierdense beek) te slenteren. Wij maken dan kennis met het kasteel Essenburgh (....) Het is ietsje ten westen van Hierden, dat de beek uitmondt in het IJsselmeer. Ons interesseerden daar vooral de schelpenbankjes. Hierop was het, dat wij in 1947 het viertallig legsel van de kleine plevier vonden.

Maar zijn belangstelling gaat ook veelvuldig uit naar “restaurantieplaatsen”, niet vreemd bij lange trektochten:

Wij vermelden nog, dat de Hierdense beek ook van zuid tot noord door het Leuvenumse Bos stroomt. Dit is een bezitting van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland. Het hotel „Het roode koper” maakt er tevens deel van uit.

Een andere kijk op het jachtslot Sint Hubertus, gebouwd door Berlage, dat ook de voorzijde van de zakalbums “De Hoge Veluwe” van Hille uit ongeveer dezelfde tijd siert.

KANG17 't allernieuwste land

Geniet in stijve kft met linnen rug 13,8 x 21,2 cm, 32 pagina's, geen titelblad. Tekst Rinke Tolman, illustraties Jaap Veenendaal. (1965)

52 geschilderde plaatjes om in te plakken op meegenummerde plaatjespagina's, afwisselend met 3 of 4 op een pagina. In dit boekje komt geen lijst van de plaatjes meer voor.

Prijs: 50 cent of 50 waardepunten.

Beschrijving

Dit boekje gaat over de nieuwste Nederlandse provincie, Flevoland. De voorplaat toont de man die de afsluiting van de Zuiderzee, nu het IJsselmeer, tot stand heeft gebracht, Ir. Cornelis Lely, naar wie de nieuwe stad Lelystad is vernoemd. In een ander album, *De Zuiderzeewerken in woord en beeld* van de firma Ysendyk (1932), is de afsluiting goed in beeld gebracht.

In de tijd dat dit boekje gemaakt is, is de Noordoostpolder nog maar kort drooggefallen en het werk aan de Zuidoostpolder is dan nog aan de gang.

Het boekje bevat weer 16 pagina's plaatjes en 16 pagina's tekst, die na de titel versierd met een pentekening van een koppeltje plevieren, geheel doorloopt zonder hoofdstukkenindeling, maar met een duidelijke indeling in paragraafjes zonder kop.

Inhoud

Het nieuwe land, met zijn relatief geringe bebouwing, geeft Tolman alle ruimte om zich als bioloog uit te leven. Hij weet bijzonder veel interessants te vertellen over de droogleggingen en de raakvlakken van het oude en nieuwe land met de daarmee gepaard gaande natuurontwikkeling waar hij zelf als veldbioloog nauw bij betrokken is geweest. Naast de pioniersgebieden in het nieuwe land, waar de meeste aandacht naar uitgaat, worden ook de nu ingesloten oude gebieden als Urk en Schokland kort bezocht.

De sterke contrasten tussen de oude en nieuwe gebieden geven Veenendaal ruime gelegenheid om zich uit te leven in een variëteit van plaatjes. Nu een halve eeuw later zijn de plaatjes van nieuwe dorpen en landbouwvestigingen bijzonder aardig om te zien.

Dronten in opbouw. Zandvlakte voor het nieuwe dorp.

Een oude bekende, Kanis & Gunnink zelf, ontbreekt niet in dit nieuwe land als we het plaatje hiernaast mogen geloven. Heel lang kan dat niet geduurd hebben, want K&G werd in 1969 opgeslokt door Douwe Egberts. De uitgifte van "plakboekjes" stopte echter al vier jaar eerder met dit laatste deeltje.

Rijdende kruidenier. De waren worden per auto afgeleverd.